

Το Σύγχρονο Νηπιαγωγείο και η Επαναφοίτηση: Λόγοι και Αντίλογοι

Dr. Καπέλου Κατερίνα
Σχολική Σύμβουλος Προσχολικής Εκπαίδευσης
Επιστημονικός Συνεργάτης ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ ΣΕΥΠ/ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Περίληψη

Το νηπιαγωγείο έχει ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση ουσιαστικά και τυπικά. Τα δημόσια νηπιαγωγεία δεν επαρκούν να καλύψουν τις ανάγκες της κάθε περιοχής και αυτό έχει σαν συνέπεια ή να εγγράφονται πολλά παιδιά σε κάθε τμήμα ή να εγγράφονται σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Τα παιδιά οφείλουν να φοιτούν υποχρεωτικά και ανελλιπώς στο νηπιαγωγείο και στη συνέχεια εγγράφονται στην επόμενη βαθμίδα στην Α΄ δημοτικού.

Η πρόωμη ανίχνευση των αναπτυξιακών δυσκολιών των νηπίων έχει πολύ μεγάλη αξία και σημασία για το μέλλον των παιδιών, διότι δίνει την δυνατότητα στην εκπαιδευτική κοινότητα να οργανώσει – έγκαιρα - παρεμβατικά προγράμματα και δίνει τον χρόνο και την δυνατότητα για ψυχολογική στήριξη των γονέων των παιδιών. Επίσης σύμφωνα με σχετική νομοθεσία τα παιδιά που παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες παρέχεται η δυνατότητα επαναφοίτησης, εφόσον οι γονείς τους το επιθυμούν. Ωστόσο για την αποτελεσματικότητα της επαναφοίτησης έχει προκύψει αρκετή συζήτηση και αντίλογος.

Λέξεις κλειδιά: νηπιαγωγείο, επαναφοίτηση, μαθησιακές δυσκολίες

Τα τελευταία χρόνια έχουν προκύψει σημαντικές αλλαγές στο χώρο της προσχολικής αγωγής. Από τη μία πλευρά οι νέες δομές - συνθήκες της κοινωνίας και από την άλλη η ίδια η εξέλιξη των σημερινών παιδιών καθόρισαν τις αλλαγές αυτές. Πιο συγκεκριμένα το νηπιαγωγείο υπήρξε χώρος που χαρακτηρίστηκε από πολλαπλές λειτουργίες. Στα μάτια και την αντίληψη του πολίτη, λειτούργησε ως χώρος αγωγής αλλά τις περισσότερες φορές και ως χώρος φύλαξης των παιδιών του. Παλαιότερα αυτή η αντίληψη επικρατούσε και στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συχνά ακουγόταν η άποψη ότι «...τα παιδιά στην Α΄ δημοτικού έρχονται για πρώτη φορά σχολείο» ή «στο νηπιαγωγείο τα παιδιά μόνο παίζουν, στο δημοτικό μαθαίνουν». Όμως αυτές οι αναχρονιστικές θέσεις ολοένα και εκλείπουν αφού οι σπουδές των Νηπιαγωγών είναι Πανεπιστημιακού επιπέδου, οι ίδιες οι Νηπιαγωγοί διεκδικούν και υπερασπίζονται το έργο τους περισσότερο δυναμικά, και οι γονείς έχουν πλέον ενημερωθεί και αντιλαμβάνονται τη σημαντικότητα του ρόλου του νηπιαγωγείου στην περαιτέρω ανάπτυξη του παιδιού τους. Επιπλέον οι διδακτικές μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται στο νηπιαγωγείο (που πλέον αναγνωρίστηκε ότι δεν προσφέρει μόνο αγωγή, αλλά και εκπαίδευση) ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζονται ως δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης (Οδηγός Νηπιαγωγού, 2006) και προτείνονται και στις επόμενες βαθμίδες .

Το νηπιαγωγείο έχει ενταχθεί στην υποχρεωτική εκπαίδευση ουσιαστικά και τυπικά (μένει να γίνει συνείδηση και αυτών που θέλουν να το εντάξουν σε πλαίσια χώρου φύλαξης που ευτυχώς έχουν μείνει πολύ λίγοι). Τα δημόσια νηπιαγωγεία δεν επαρκούν να καλύψουν τις ανάγκες της κάθε περιοχής και αυτό έχει σαν συνέπεια ή

να εγγράφονται πολλά παιδιά σε κάθε τμήμα ή να εγγράφονται σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία (όχι πάντα κατάλληλα από κάθε άποψη). Τα παιδιά οφείλουν να φοιτούν υποχρεωτικά (Ν. 3518/06, ΦΕΚ 272/06 τ. Α΄) και ανελλιπώς στο νηπιαγωγείο και στη συνέχεια εγγράφονται στην επόμενη βαθμίδα στην Α΄ δημοτικού. Ωστόσο συχνά δημιουργείται προβληματισμός για το αν πρέπει κάποια νήπια να εγγραφούν στο δημοτικό, εξαιτίας ενδεχόμενων μαθησιακών δυσκολιών που φαίνεται να παρουσιάζουν με συνέπεια να μην αναπτύσσουν δεξιότητες σχολικής ετοιμότητας.

Η πρόωπη ανίχνευση των αναπτυξιακών δυσκολιών των νηπίων έχει πολύ μεγάλη αξία και σημασία για το μέλλον των παιδιών, διότι δίνει την δυνατότητα στην εκπαιδευτική κοινότητα να οργανώσει παρεμβατικά προγράμματα εγκαίρως και διότι δίνει τον χρόνο και την δυνατότητα για ψυχολογική στήριξη των γονέων τους. Τα Παρεμβατικά προγράμματα απευθύνονται κυρίως στα παιδιά που παρουσιάζουν αυτές τις δυσκολίες, αλλά και στο οικογενειακό περιβάλλον τους. Όταν ανιχνευθούν έγκαιρα οι όποιες δυσκολίες μπορεί να έχει ένα παιδί τόσο σε επίπεδο αναπτυξιακό, όσο και επίπεδο κοινωνικο-συναισθηματικό, τότε αντιμετωπίζονται με θετική για την ανάπτυξή τους εξέλιξη. Σύμφωνα με το Π.Δ.200/98, αλλά και τον νέο νόμο της Ειδικής Αγωγής (Ν.3699/2008) έχουν δικαίωμα επαναφοίτησης νήπια που παρουσιάζουν αναπτυξιακές δυσκολίες ή αναπηρίες ή δυσκολίες στη γλώσσα (αλλοδαποί) ή μια γενική ανωριμότητα που οφείλεται σε άλλους παράγοντες μη αναπτυξιακού. Πάντα εφόσον και μόνο εφόσον το επιθυμούν οι γονείς τους (εκτός των περιπτώσεων Ειδικής Αγωγής). Αυτό το δικαίωμα που είναι ένα σημαντικό βήμα υπέρ των παιδιών, έχει προκαλέσει ένα μείζον ζήτημα, διότι για το «θέμα της αποτελεσματικότητας της επαναφοίτησης», υπάρχουν μεταξύ των εμπλεκόμενων, λόγοι και αντίλογοι.

Και ποιοι είναι οι εμπλεκόμενοι;

- ✚ Τα νήπια (για τα οποία παίρνονται αποφάσεις)
- ✚ Οι γονείς (που πρέπει να πάρουν την τελική απόφαση).
- ✚ Οι νηπιαγωγοί (που αποκτούν σαφή εικόνα των εκπαιδευτικών και συναισθηματικών ικανοτήτων και αναγκών των μαθητών τους)
- ✚ Τα ειδικά κέντρα διαφοροδιάγνωσης (που αξιολογούν την κατάσταση)
- ✚ Οι Σχολικοί Σύμβουλοι (που λαμβάνουν υπόψη όλα τα παραπάνω, αξιολογούν και οι ίδιοι το παιδί στο σχολικό περιβάλλον και δίνουν την έγκριση για την επαναφοίτηση)

Και ποιοι είναι αυτοί οι «λόγοι και αντίλογοι» και ποια «ζητήματα» προκύπτουν;

Τις περισσότερες φορές υπάρχει πραγματικός λόγος για να ζητηθεί επαναφοίτηση ενός παιδιού. Δηλαδή είτε υπάρχει κάποια αναπτυξιακή ανωριμότητα, είτε υπάρχει διαγνωσμένη ειδική εκπαιδευτική ανάγκη, είτε διαπιστώνεται ανάγκη επαναφοίτησης εξαιτίας ελλιπούς ικανότητας χρήσης και κατανόησης της ελληνικής γλώσσας για τις περιπτώσεις αλλοδαπών παιδιών. Όταν οι νηπιαγωγοί αντιληφθούν κάποια «σημάδια» διαφορετικότητας σε κάποια νήπια, ενημερώνουν τους Σχολικούς Συμβούλους γενικής εκπαίδευσης και όταν το θέμα άπτεται της Ειδικής Αγωγής ενημερώνεται και ο αρμόδιος Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής και στη συνέχεια οι γονείς, οι οποίοι καλούνται να διερευνήσουν σε βάθος το θέμα στα αρμόδια Διαγνωστικά Κέντρα. Το ζήτημα προκύπτει όταν οι γονείς δεν «θέλουν» να αποδεχτούν την αναγκαιότητα μιας επαναφοίτησης του παιδιού τους. Και αυτό σε ένα βαθμό είναι κατανοητό.

Τι συμβαίνει, όμως, όταν αυτοί οι γονείς δεν λειτουργούν προς όφελος του παιδιού τους και αποφασίζουν την εγγραφή του στο δημοτικό; Σε αυτές τις περιπτώσεις όλοι όσοι προσπάθησαν (νηπιαγωγοί-Σχολικοί Σύμβουλοι- Διαγνωστικά Κέντρα) να βοηθήσουν το συγκεκριμένο παιδί αγνοούνται και βλέπουν την κατάσταση να εξελίσσεται σε βάρος του παιδιού και δεν μπορούν να κάνουν τίποτα.

Η πρόωμη ανίχνευση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών(Τάφα 1995 & 2001, Καραμπατζάκη 2008) ή άλλων αναγκών - όπως συναισθηματική ανωριμότητα - αναπηρίες εμφανείς και μη εμφανείς - όπως αισθητηριακές ελλείψεις και άλλα ιατροπαιδαγωγικά θέματα- των νεαρών μαθητών είναι μείζονα ζητήματα που θα πρέπει όχι μόνο να υλοποιούνται οργανωμένα, αλλά και θεσμοθετημένα. Βέβαια υπάρχουν αρμόδια διαγνωστικά κέντρα, ωστόσο αν θέλουμε να μελετάμε τα προαναφερθέντα , θα πρέπει αυτό να γίνεται με όρους παιδαγωγικής και όχι εργαστηρίου. Αναλυτικότερα θα ήταν αποτελεσματικότερη η πρόωμη ανίχνευση και αντιμετώπιση των όποιων δυσκολιών των μαθητών, αν η «αξιολόγησή» τους γινόταν στο σχολικό περιβάλλον από πρόσωπα γνωστά στα παιδιά. Αυτό αφενός θα έκανε τα παιδιά να εκφράζονται περισσότερο ελεύθερα και αφετέρου θα μείωνε τις δυσκολίες που προκύπτουν στις περιπτώσεις που οι γονείς «αρνούνται» να δεχθούν την κατάσταση. Η περίπτωση του πολυδύναμου σχολείου θα εξυπηρετούσε ιδιαίτερα – μεταξύ των άλλων- και τις περιπτώσεις που προαναφέραμε.

Ως πολυδύναμο ορίζεται ένα σχολείο το οποίο είναι στελεχωμένο με:

- ✚ Εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων (ξένων γλωσσών, μουσικής, θεατρικών σπουδών κλπ)
- ✚ Ειδικότητες άλλων σχετικών και υποστηρικτικών επιστημών όπως ψυχολόγοι, ιατροί, νοσοκόμοι, ειδικοί παιδαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί κλπ)
- ✚ Οργανωμένες βιβλιοθήκες με κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό
- ✚ Χώροι υποδοχής φιλοξενίας, ψυχαγωγίας
- ✚ Βοηθητικό προσωπικό (βοηθοί εκπ/κών, τραπεζοκόμοι, μάγειροι κλπ)

Ωστόσο έχουν διαπιστωθεί και περιπτώσεις κατά τις οποίες οι γονείς επιθυμούν επαναφοίτηση προφασιζόμενοι ανωριμότητα του παιδιού τους, αλλά επί της ουσίας άλλοι είναι οι πραγματικοί λόγοι που αποφασίζουν την επαναφοίτηση. Για παράδειγμα η οικογένεια μπορεί να διανύει μια δύσκολη περίοδο και οι γονείς να προσπαθήσουν να αποφύγουν μια επιπλέον δυσκολία, αυτή της εισαγωγής του παιδιού τους στην Α΄ δημοτικού. Και πάλι καλούνται οι εκπαιδευτικοί, οι Σχολικοί Σύμβουλοι να τοποθετηθούν, ωστόσο αν ο γονιός ζητήσει την επαναφοίτηση το πιθανότερο είναι να την επιτύχει. Σε κάθε περίπτωση η «επαναφοίτηση» δεν θα πρέπει να «στιγματίζει» το παιδί, αλλά να θεωρείται σαν μια ακόμα ευκαιρία που του δίνεται, ώστε να μην αναπτύξει αρνητικά συναισθήματα και αντιλήψεις για τον εαυτό του.

Μία λύση για το άγχος «της Α΄ Δημοτικού» που αντιμετωπίζουν ορισμένοι γονείς και φυσικά το μεταφέρουν και στα παιδιά τους, είναι η ευαισθητοποίηση και θεσμοθετημένη εφαρμογή των προγραμμάτων ομαλής μετάβασης.

Σύμφωνα με έρευνες (Bronfenbrenner 1996, Margettes, 2002) καθώς και μελέτες περιπτώσεων (Καπέλου & Φουρνάρη 2009, Καπέλου & Θαλασσινού 2009-Καπέλου & Στασινοπούλου 2009) τα παιδιά που συμμετείχαν σε προγράμματα ομαλής μετάβασης από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό, άλλαξαν στάσεις και απόψεις για το σχολικό περιβάλλον (φυσικό και ανθρωπογενές) και μαζί με τα παιδιά άλλαξαν στάσεις και απόψεις και οι γονείς τους. Αυτό συμβαίνει διότι τα

προγράμματα ομαλής μετάβασης δημιουργούν «ανοίγματα» στο άμεσο και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον των παιδιών (Dockett & Perry, 2001)

Συμπεράσματα

Παρατηρούμε ότι οι αλλαγές που προκύπτουν από την έρευνα στις Παιδαγωγικές Επιστήμες και από την εξέλιξη και διαφοροποίηση των κοινωνικών συνθηκών, θέτει την Προσχολική αγωγή σε νέες βάσεις. Οι νομοθετικές αλλαγές προσπαθούν να δώσουν λύσεις στα θέματα αγωγής και εκπαίδευσης, αλλά ταυτόχρονα προκύπτουν και επιμέρους ζητήματα που ωστόσο είναι πολύ σημαντικά. Τελικά μήπως θα πρέπει το όλο ζήτημα να εξετασθεί και πάλι και σε βάθος για να ληφθούν αποφάσεις που επί της ουσίας θα είναι προς όφελος των παιδιών;

Βιβλιογραφικές αναφορές

Bronfenbrenner U. (1996). *The Ecology of Development, Experiments bynature and design*. Cambridge: Harvard University Press

Dockett, S. & Perry, B., (2004) What makes a successful transition to school? Views of Australian parents and teachers. Presentation in the E. E. C. E. R. A. 14th Annual Conference, Malta, 1-4 September.

Καπέλου Κ. 2007. «Τα καινοτόμα προγράμματα σαν γέφυρα στην ομαλή μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό». Ημερίδα 11 Δεκεμβρίου 2007, Δαΐς, Εκπ. Δούκα

Καραμπατζάκη Ζ. 2008. «Πρώιμη Ανίχνευση και Πρώιμη Παρέμβαση σε νήπια με αναπτυξιακές δυσκολίες στο Νηπ/γείο». Στο Πρόγραμμα Πενθημέρου Σεμιναρίου Ενδοϋπηρεσιακής Επιμόρφωσης Σχ. Συμβούλων Δημοτικής Εκπ/σης, Προσχολικής και Ειδικής Αγωγής, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, 26/06/2008- 2 /07/ 2008

Margettes, K(2002): *Planning transition programmes*. In H. Fabian & A.W. Dunlop (Ed): *Transitions in the Early Years: Debating continuity and progression for young children in early education*. London and New York: Routledge Falmer, 111-122

N. 3518, άρθρο 73, (ΦΕΚ 272/21-12-06): Θέματα Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν.3699/2008. Νόμος Ειδικής Αγωγής

Δαφέρμου Χ., Κουλούρη Π., Μπασαγιάννη Ε. (2006), *Οδηγός Νηπ/γού, Εκπαιδευτικοί Σχεδιασμοί, Δημιουργικά Περιβάλλοντα Μάθησης*, ΥΠΕΠΘ.

Τάφα Ε. (1995). *Τεστ Ανίχνευσης της Αναγνωστικής Ικανότητας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Τάφα, Ε. (2001). *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.